2008 жыл, 20-чы ИЮНЬ, БАЙРЫМ КЮН. № 119 (17970)

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН БЕРИ ЧЫГЪАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ 3 СОМДУ

Жыйылыу

Чегемлилени муратлары уллуду

Озгъан бараз кюн КъМР-ни Президентинде инвестиция-ла жаны бла Советни кезиулю жыйылыуу болгъанды. Аны республиканы башчысы Арсен Каноков ачханды эм бардыргъанды. Кесини къысха сёлешиуюнде ол шахар округланы эм муниципальный районланы бирча айнуларын жалчытырча болумла къураргъа, банкла бергге боллукъ финанс болушлукъну оюмлу хайырланыргъа керекди, дегенди. Жуукъ 3-5 жылда республика кеси кесин жалчытырча даражагъа жетерча этерге деген эсек, экономиканы айнытыуда бар онгланы тоту жайырланыргъа, республикагъа инвестора сюйюп келирча этерге борчлубуз, хар зат да кесибизни къармашыуубузгъа кёре боллукъду, деп къошханды Арсен Башировичь.

Советни бу жыйылыуунда Чегем муниципальный районда инвестицияла жаны бла иш къалай къуралгъаны эм энди тамамланыргъа белгиленген инвестиция проектле сюзюлгендиле. Ол жаны бла болумну юсюнден районну администрациясыны башчысы Михаил Мамбетов биллиргенди, районну социально-экономика айнытыуну прогноз кёрюмдюлерин толтурууда инвестицияла, бюджетден эм андан тышындан бёлюнген ачхала хайырланылгъанларын айтханды.

Битеу алгъанда районну экономикасын айнытыугъа бурулгъан инвестицияла бир миллиард сомдан аслам боллукъдула.

Докладчы андан арысында билдиргенине кёре, чекленген жууаплылыгы болгъан «Чегемпищепром» общество келир айда толу кючю бла ишлел башларыкъды. Производствону кенгертиуге къошакъ халда 45 миллион сом бёлюнген эди да, ол тийишлисича хайырланылады. Август айда уа мияла адырла чыгъарлыкъ завод ишлел башлар да, 350 ишчи жер къуралыр деген оюм барды.

Ол айда дагъыда бир предприятие – терилени жарашдырлыкъ «Кариста» - реконструкциядан сора продукция чыгъарып тебиреригди. Сют продуктла этиллик «Астерра» ООО, «Борэн» атлы кондитер цех эм башха предприятияла хайырланыргъа берилликдиле. 700-те жуукъ жангы ишчи жерле къураллыкъдыла. «Юнити-строй» ООО хайырланыргъа берилирча этерге уа 55 миллион сом инвестиция ача къоратылгъанды.

Андан сора да, гитче бизнесни субъектлеринде бир къауум инвестиция проектле жарашдырылгъандыла, Президентни Администрациясына эм Экономиканы айнытыу эм сатыу-алыу министерствогъа тапдырылгъандыла. Норматив-право актланы комплекс системасы болгъаны инвесторла бизни регионнга сюйюп келирлерине себеллик этеди.

Чегем районну экономикасын кючлеуге бурулгъан уллу проектлени юслеринден а башха докладчыла билдиргендиле. «Самерс» сатыу-алыу араны къурауну юсюнден проект бла Советни членлерин, кенгешге чакъырылгъанланы «Алика-К» чекленген жууаплылыкъдагъы обществону президенти Артур Кожоков шагъырейлендиргенди.

Кёп тюрлю жумуш этерик ол объект 27600 квадрат метр жер аллыкъды. Аны жашауда бардырыугъа инвестицияла бир миллиард 53,5 миллион сом ёлчемде керек боллукъдула, ол ачханы 70 процентин Сбербанк бёлюр деген умут барды. Арада ишлериклени саны 1500-ден атларыкъды. Таза файда 271,5 миллион сом, жыл сайын бюджетлеге жиберилген налог 174,3 миллион сом боллукъду.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Школлада жай каникулла башланнганы бла Элбрусну тийресинде орналгъан солуу юйледе, турист базалада, лагерледе сабийлени мында эригирге заманлары окъуна боллукъ тюйюлдю.

Ары Россейни тюрлю-тюрлю жерлериндеи, тыш къыралладан да жашчыкъла бла къызчыкъла сюйюп келедиле.

Сёзсюз, хар солуу юйню кесини энчи салулукъну кючлендириуню эм культура солуу программалары бардыла. Алайды да, сабийлени мында эригирге заманлары окъуна боллукъ тюйюлдю.

СУРАТДА: Элбрусну тийресинде солургъа тебиреген жашчыкъла бла къызчыкъланы къауум.

Суратны ХОЛАЛАНЫ Марзият алгъанды.

ТЮБЕШИУ

Нидерландыни бла Бельгияны посоллары КъМР-ни Президентин алгъышлагъандыла

КъМР-ни Правительствосуну юйюнде республиканы Президенти Арсен Канаковну Нидерландыны бла Бельгияны королевстволарыны энчи эм толу эркинликли посоллары Ян-Паул Диркзе эм Бертран де Кроммебург бла тюбешиую болгъанды. Ала бизни республикагъа биринчи кере келгендиле, асламлы информацияны органларында окъуучуланы, эшитгенлери бла чекленип къалмай, хар затны да кеси кёзлери бла кёрюрге сюйгенлерин билдиргендиле.

Арсен Каноков алагъа КъМР-де жамауат-политика болумдан къысха хапар айтханды, бусагъатда ол тутхучлу болгъанын чертгенди. 2005 жылда болгъан ишлени сагъынып, ол ала республиканы атына кир тамгъа салгъанларын, аланы сылтауларын къаты тинтилгенлерин, власть органла халкъ бла, тюрлю-тюрлю жамауат организацияла бла байламлыгъын кючлендире баргъанларын, къысхасы, аллай затла энди бир заманда да болмаз ючюн, къолдан келгенни аямагъанларын билдиргенди.

Властны бла жамауатны араларында хайырлы байламлыкълагъа адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйны, КъМР-ни Президентинде Жамауат-консультатив советни ишлери, республиканы башчысыны кесини энчи сайты, аны шахарлагъа, эллеге дайым да барыуу, алада жашагъанла бла тюбешиулери себеллик этгенлерин белгилегенди.

Миллетлени, динлени араларында чюйреликлe, къаугъала болмазлыгына энчи эс бурулады. Битеу конфессиялагъа да бирча болушлукъ этиледи. Нальчикде уллу межгит ишленнгенди, кёп да бармай православный храм ачыллыкъды, синагоганы ремонтуна да ача бёлюнгенди.

Экономиканы юсюнден айта, Президент Къабарты-Малкъарда республиканы 2022 жылгъа дери айнытыуну стратегиясы эмда жуукъ жыллада бек алгъа тамамларгъа керек болгъан ишлени программасы да жарашдырылгъанларын бла жашауда бардырылгъанларын билдиргенди. Алада белгиленнгенича, промышленность эм аграрный комплекслени жангы амалла бла айнытыугъа, туризмге, адамланы солуларын къураугъа, салулукъларын кючлендириуге баш магъана берилликди.

Республика Россейни кесинде бардырылгъан эм халкъла аралы форумлагъа да къатышады. Сёз ючюн, Канныде, Берлинде, Сочиде, Санкт-Петербургда да болуп, кесини инвестиция проектлерин да кёргюзтгенди, башха къыралланы сынауларына да къарагъанды.

Президент КъМР-ни инвестиция «хуржунунда» 300-те жуукъ проект жыйыштырылгъаны, аланы жашауда бардырыр ючюн, республика инвесторлагъа кёп тюрлю онгла, гарантияла да бериргe хазыр болгъанын билдиргенди. Алай тыш къыраллы капитал келмейди деп, шёндю жарсыгъан жерибиз жокъду, россейли компанияланы да ачхалары жетиширикдиле, дегенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Суратны Р. МАМИЕВ алгъанды.

Саугъалау

Арсен КАНОКОВ:

Элбрусну хорламы тюздю эм тийишлиди

Тюнене Москвада «Известия» газетни редакциясыны Медиа арасында «Россейни жети сейирлик жерлериндеи бири» деген эсде турлукъ белгини хорлагъанлагъа эм суперфиналистлеге бериую къууанчлы жыйылыуу болгъанды. Ол церемониягъа Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти Арсен Каноков да къатышханды.

Къабарты-Малкъарны Элбрусуну хорламы ючюн саугъасын ала, Арсен Каноков республиканы баш символу болгъан Минги тау ючюн къол кётюргенлени барысына да, аныча битеуроссей проектни жарашдырып бардыргъан «Известия» газетте, «Россия» телеканалгъа, «Маяк» радиогъа жюрек ыразылыгъын билдиргенди.

- Элбрусну конкурсда хорламы тюздю эм тийишлиди. Бизни таулагъа ким келген эсе да, ол ангылагъан болур жерибизни аламатлыгъын. Ол себепден бизни сейирлик тауубуз ючюн, къуру республикада жашагъанла угъай, россейлилени асламысы да къол кётюргендиле, - дегенди Арсен Каноков. Андан ары КъМР-ни Президенти церемониягъа къатышханланы барысын да Россейни, кертиси бла да, сейир жерине Къабарты-Малкъаргъа кюнакъгъа чакъыргъанды.

«Россейни жети сейирлик жерлериндеи бири» деген битеумиллет къол кётюрюуле, къуру Элбрус ючюн угъай, Камчаткадагъы «Долина Гейзеров», Байкал кёл, Комиде «Столбы выветривания» деген табийгъат эсгертме, Санкт-Петербургдагъы Петергоф, Волгограддагъы Мамаев Курган «Родина-Мать» статуя бла бирге эм Василий Блаженныйни Москвадагъы Собору ючюн бардыылгъандыла.

Алайды да, Элбрус энди Россейни жети сейирлик жерлериндеи бирича жюрютюллюкдю.

Марина ХАПОВА, КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Выпускник-2008

Айырмалыла Москвагъа барлыкъдыла

Москвада Кремльни дворецинде быйыл школну айырмалы бошагъанланы театр халда жарашдырылгъан баллары боллукъду. Къабарты-Малкъардан ары тюрлю - тюрлю битеуроссей эм республикалы олимпиадалада хорлагъанла эм «Билим берию» миллет проектни чеклеринде саугъалагъа тийишли болгъанла барлыкъдыла.

КъМР-ни Билим берию эм илму министерствосуну баш специалисти Рита Алокова билдиргеннге кёре, Россейни ара шахарына КъМР-ден Тырнауз шахарны 6-чы номерли школуну окъуучусу Шахмырзаланы Лейла, Терекни 1-чи номерли лицейини сохтасы Азамат Гоов эм Прохладный шахарны 3-чю номерли лицейини келечиси Борис Сердюк барлыкъдыла.

Экикюнлюк программа бек сейир къуралыпды. Эм алгъа ала барысы да Сапожковская майданда тюбешиирикдиле. Ызы бла Кремльни тийресинде белгисиз солдатны къабырына гюлле салдыкъдыла. Андан сора Кремль дворецге кирген жерде суратха тюшерикдиле.

Школну жетишимли бошагъанлары бла уа аланы къырал башчыла, белгили политикле эм айтхылыкъ эстрада жырчыла алгъышларыкъдыла. Байрам «Гостиный дворда» уллу дискотека бла бошаллыкъды.

ЗАЛИМЛАНЫ Залина.

Жазылыу - 2008

Халкъыбызны хазнасы

Манга 80 жыл болады. «Заман» газетибизни алып тургъанлы да быйыл 50 жыл толады. Бир жылчыкъны да къалмагъанма аны алмайын. Аллай бир заманны ичинде хазна бир номерин къалдырмагъанма окъумай. Кюнден-кюннге сюеден-сюе баргъан болмаса, эриклеймe.

Сюймей да къалай къалайым, эрикген да къалай этейим: газетибизни хар номеринден эки-юч жангы зат билеме адет-тёрелерибизни, маданиятыбызны, тарыхыбызны, динибизни, тилибизни, жерлерибизни, эллерибизни, адамларыбызны юслеринден да. Аланы къайсы бирин айтып, къайсын къоймай! Аны себепли мен «Заманны» халкъыбызны бек уллу байлыгъына, хазнасына санайма.

«Заман» мени бек ахшы жол нёгеримди, уллу шуёхумду. Аны хар номерин бек ашыгъып сакълаймa. Бири окъуна келмей къалса, ачыу тийип, бир иги затым тас болгъанча кёрюнеди. Газетни кёп жылланы жыяма. Ол мени хоббиимди дерге боллукъма. Аны ючюн манга айып этген болса да, кечер.

Бусагъатда газетибизни тиражы юч мингден артыкъды. Мени акъылыма кёре, ол бек азды. Нек дегенде шёндю бизни республикада бир 30 мингге жуукъ таулу юйюр жашай болур. Аланы тёртден бири окъуна жашыла да, газетни тиражы 7-8 минг болургъа керекди. Ана тилибизде чыкъгъан газетге жазылмагъанлагъа бек сейир этеме. Аланы да Аллах тюзетсин.

«Заманны» биз сюйюп окъурча этген а анда ишлегенледиле. Аланы барысына да жюрегимден ыспас эте, Аллахдан алагъа саулукъ, насып, узакъ ёмюр тилейме, ишигизден къуана, бет жарыкълы болуп, окъуучуларыгъызны да къуандыргъанлай туругъуз, дейме.

БИЧИЛАНЫ Хусей, урушну, урунууну да ветераны.

ЖАМАУАТ СОВЕТДЕ

Бек керекли вопросланы сюзгендиле

Ич ишлени министри милицияны генерал-майору Юрий Томчак, КъМР-де МВД-да Жамауат советни членлери да РФ-ны МВД-сында Жамауат советни жыйылыууна видеобайламлыкъны амалы бла къатышхандыла. Жыйылыуну Россейни ич ишлерини министри армияны генералы Р.Г.Нургалиев бардыргъанды.

Къабарты-Малкъардан анга малкъар халкъны «Алан» жамауат организациясыны башчысы Беппайланы Суфиян, Къабарты-Малкъар къырал эл мюлк академияны ректору Борис Жеруков, адвокат Юрий Багов, КъМР-де МВД-ны ветеранларыны советини председатели Борис Думаев, Муслийманланы дин управлениясыны, орус православный килисаны да келечилери къатышхандыла.

Жыйылыуда Жамауат советлени къырал властны органларыны бла ич ишлени органларыны араларында бирге ишлеуню къурау жаны бла ишлери сюзюлгендиле, Россейни ич ишлерини органларында Жамауат советлени байламлыкълары жаны бла координация араланы къурауну онгларына къаралгъанды.

Аладан сора да, сабийлени араларында аманлыкъчылыкъны проблемалары кётюрюлгендиле, коррупциягъа, ол санда УГИБДД-да ишлегенлени араларында да, къажау кюреши, жоллада жюрюгенлени адепсизликлерин, къуллукъчуланы озгъурлукъларын тохтатыуну, къуру МВД-да угъай, битеу право низамны сакълаучу системада да ишни ачыкъ бардыруну, туура этиуню амаллары сюзюлгендиле.

Жыйылыугъа къатышхана бир бирге оюмларын айтхандыла, ич ишлени органларына да кадрла хазырлар муратда жуукъ заманлада окъуна орта школланы бир къауумунда кадет эм суворов училищеле къураллыкъларын билдиргендиле.

Жамауат советлени баш борчларындан бирлерине уа сабийлени башха миллетлеге, динлеге огъурлу кёзден къараугъа, тёзюмлюкге юйретиу, право низамны сакълаучу системада ишлегенле халкъгъа не къадар жуукъ болурча этиу саналгъанды. Анга жетер ючюн а, хар жерде да энчи телефонла орнащдырыргъа, жамауат приёмныйле эм WeB-сайтла къураргъа белгиленеди.

Юрий Томчак КъМР-де МВД-ны Жамауат советини членлерине жыйылыугъа къатышхандыла ючюн ыразылыгъын билдиргенди, аны хайырлыгъа эм магъаналыгъа санагъанын айтханды.

КъМР-де МВД-ны пресс-службасы.

Хурметли жамауат!

«Заман» – миллетибизни жангыз газетиди. Аны бетлеринде малкъар халкъны культурасыны, тарыхыны, биогюннгю жашаууну, айтхылыкъ адамларыны, жетишимлерини эмда жарсыуларыны юсюнден басмалан – нган тынгылы материалланы сиз бир башха изданияда табаллыкъ тюй – юлсюз.

Алайды да, себеп болугъуз, кесигизни газетигизге жазылыгъыз! Сокъуранмазсыз, тюз сайлау этгенигизге тюшюнюрсюз.

«Заман» газетни редколлегиясы.

Бизни индексибиз - 51532

Чегемлилени муратлары уллуду

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ол предприятие федеральный жолну Чегемге барғъан кесегинде, Нальчикгe жуукъ жерде орналлыкъды, шахарчыланы, республиканы районларында жашағъанланы изленнген товарла бла бийик даражада жалчытырғъа онг берликди.

«Мамлюк» культура-иш араны» юсюнден проектни жарашдырыуда «Инвестцентр» ООО-сы башламчылыкъ этгенди. Объектни юсюнден ол обществону генеральный директору Азамат Керефов билдиргенди.

Араны мекямлары, жери автомашинала сатханлағъа, сервис жаны бла жумуш этериклеге арендағъа берилип турлукъдула, терк ауузланып кетерча ресторан, кинозал, машиналағъа запас керекле сатхан тюкенле, башха организацияла боллукъдула. Ол объект да Чегемден келген жолну къатында Нальчикге жуукъ жерде орналлыкъды. Проектде белгиленгенине кёре, «Мамлюкда» страховой компаниялағъа да, Америкадан, Эмиратладан, Германиядан келтирилип турулғъан автомашинала сатхан тюкенгe да жер бёлюнюкдю.

«Тюрсюнлю болмағъан мияладан жыл сайын 212 миллион адыр (шеша, банка) чығъарпы турлукъ заводну къурулушуну юсюнден» докладны чекленген жууаплылығъы болғъан «ЛВТ» обществону таматасы Заурби Плехас этгенди. Ол предприятияда бийик технологиялы оборудование хайырланылыкъды. Проектни жашауда бардырыуғъа бир миллиард 190 миллион сом чакълы керек эди да, биогюнлеге ол ахчадан миллиард сом бёлюнгенди, жаратылғъанды. Завод толу кючю бла ишлеп тебиررча этер ючюн, 60 миллион сом, жангы ызны кереклерин сатып алырғъа да 129,6 миллион сом керек боллукъду.

Объектге этилген къоранчла 5 жылғъа къайтырыкъдыла. Аны социальный магъанасы болғъанын 300 адамғъа иш табылғъы кёргюзтюп турады.

«Юг-Авто» холдинг компанияны генеральный директору Игорь Сафонов «Чегем муниципальный районда автомобиль араны къурулушуну юсюнден» проектни толтурурғъа инвестицияла 600 миллион сом ёлчемде керек боллукъларын айтханды. Араны хар заты да сыйыныр ючюн, 10 гектар жер бёлюрге тюшерикди. Аны алғъа битерик эки бёлюмюнде 80-90 адам урунурча жер боллукъду, орталыкъ айлыкъ иш хакъ 12 минг сомғъа жетерикди.

Ара къал ай хайырлы боллуғъун билдире, Игорь Анатольевич быллай тарихле келтиргенди: жыл сайын анда 1500 автомобиль сатылыкъды, андан миллиард сом, машиналарғъа къарау бла байламлы жумушладан да 20 миллион сом тюшерикди. Этилген къоранчла 3-5 жылғъа къайтырғъа боллукъдула.

Билдириюню ахырында уа ол къурулушну бардырырча 10 гектар жер Нальчикден Чегемге барғъан жолну къатында бёлюнюрюне себеплик этлирин тилегенди.

Арада сатыллыкъ машиналаны бағъалары къалай боллукъду, башха жерледен зсе бағъамы, учузму деген соруғъа: «Автомобильлени бағъаларын аланы чығъарғъан предприятиялы тохтаздырадыла. Аны себепли бағъалада башхалыкъ болмаз», - деп жууап этгенди, эм ахырында уа арада ишлериклени юйретиу къалай къураллығъын билдиргенди.

Инвестицияла жаны бла Советни жыйылыуына КъМР-ни Парламентини Председатели Бечелланы Илияс, Правительствосуну Председатели Андрей Ярин, аны орунбасары Мурат Тхазаплижев, министрлени бир къауууму, ишлери мында сюзюлген проблемала бла байламлы организацияланы, финанс органланы, банкланы таматалары къатышхандыла.

Жыйылыуну итоглары чығъара, Президент бек алғъа чегемлилени аллай уллу, магъаналы проектле жарашдырылғъанлары бла алғъышлағъанды, ала жетишимли толтурурлары сюйгенин, къолдан келгенича себеплик да этиллигин билдиргенди. Банкланы оноучуларындан финанс болумну игилендириуге онг кёзден қъарарларын тилегенди. Айтылғъан проектлени жашауда бардырырғъа къошулурғъа таукел болғъан инвесторлағъа ыспас этгенди. Эм ахырында уа «Биз экономика айнытыу жаны бла тюз жолдабыз»,- дегенди.

КЪАЙҒЪЫРМАЗЛАНЫ Борис.

Нидерландыны бла Бельгияны посоллары КъМР-ни Президентин алғъышлағъандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Биогюнлюкде республиканы бийик усталы кадрла жетишмегенлерин артыкъда бек кыйынғъанын чертип, ол аны мадары да этиле тургъанын, энди президент программа жарашдырылғъанын билдиргенди. КъМР жыл сайын бек иги россейли эм халкъла аралы бизнес-школлағъа 100 адам чакълы бир жибереди, беш жылдан аны экономикасына бийик билимли 500 специалист къошулур деп умут этеди.

-Экономика тутхучлу айныйды, демократия институтла ишлейдиле, адамла кепир заманлары, жашаулары ючюн да къоркъмай жашау этеди- жуукъ кепир заманда Къабарты-Малкъарны ма алай этергеди муратыбыз,-деп белгилегенди Арсен Каноков.

Ян-Паул Диркое, республиканы ариулуғъуна сейир этгенин айтып, алағъа мында жарыкъ тюбегенлери ючюн ыразылығъын билдиргенди. «Халкъ ығъызны Эльрус Россейни жети айтхылыкъ жерлериндеи бирине саналғъаны бла алғъышларгъа сюеме»,-дегенди.

Ол дагъыда Президентге, республиканы халны юсюнден айта туруп, жартылыкъланы, кемчиликлени да жашырмағъаны ючюн ыспас этгенди. Къалай-алай болса да, «республиканы заманғъа таукел къарайды» деп, кёлюне алай келгенин билдиргенди. Аны Бельгиядан коллегасы уа президент программа бла кадрла хазырлауну юсюнден тынгылыракъ билирге сюйгенди. Ол программағъа къатышханла тыш къыраллы тилни билмей кыйыналғъанлағъа эшитгенинде уа, Бельгияда эки къырал тил барды деп, бизни адамларыбызғъа аланы билирге себеплик этергe айтханды.

Къонакъла КъМР-ни Президентинде Жамауат-консультатив советни ишини юсюнден да толу хапар билирге сюйгендиле. Арсен Каноков Совет Россейни Жамауат палатасыча ишлегенин, анға жамауат организацияланы, республиканы жашағъан башмиллетлени, юч да конфессияны келечилери, миолк жюрютюуде, башчылыкъ этиуде да уллу сынау жыйышдырғъан, халкъда намыслары жюрюген алғъынғъы оноучула да киргенлерин, ала жыл сайын алышындырылғъанларын билдиргенди.

Ахырында КъМР-ни башчысы къонакъланғъа саугъаръа кесибизни усталарыбызы ишлеген кюмюш аякъла, республиканы ариу жерлерини суратларыбызны бла альбомла бергенди, аланы энди Къабарты-Малкъаргъа койюрлери бла келирге, Кавказны бу ариу жерлериндеи биринде зауукълу солуп кетергe чакъырғъанды. Ян-Паул Диркое бла Бертран де Кромбегург да Президентни Голландияны атын айтдырғъан тюльпанланы эмда Бельгия королевствону юсюринден кипапла бла саугъалағъандыла.

Тюбешиуге КъМР-ни Парламентини Председатели Бечелланы Илияс, Правительствону Председатели Андрей Ярин, РФ-ни Президентини Юг федеральный округда толу эркинликли келечисини аппаратыны баш федеральный инспектору Александр Меркулов, КъМР-ни Президентини Администрациясыны башчысы Альберт Кажаров къатышхандыла.

Марина ХАПОВА.
КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Тау-лыжа спорт

Къадалып кюрешедиле

Олимпиада резервни Минги тауну тийресинде орналғъан специализацияланғъан тау-лыжа сабийжаш тёлю школунда да окъуу жыл бошалғъанды. Ары жюрюген жаш адамла жылны къаллай жетишимле бла тауусханларыны юсюнден биз завуч Елена Шмыг бла ушакъ этгенбиз.

Елена Ивановна айтханнга кёре, жылны ичинде бери ючюзге жуукъ сабий жюрюгенди. Окъуу-жарау программадан тышында, мында окъуучуланы араларында кёп эришиуле бардырылғъандыла. Ала тюрлю-тюрлю байрамлағъа жораланып къуралғъандыла. Сёз ючюн, Малкъар халкъны къыраллығъы къайтарылғъан кюнгe белгили лыжачы Гюлюйланы Дагибни хурметине аталғъан эришиуле болғъандыла.

Андан сора КъМР-ни ачыкъ биринчилиги да бардырылғъанды. Бери жюрюгенледен бири биринчи разрядны мардасын толтурғъанды, 30 сабий да тюрлю-тюрлю разрядларғъа тийишли болғъандыла. Аланы араларында Байдаланы Камилни, Курданланы Сейитни, Курданланы Юсюпню, Курданланы Аскерни, Павел Неклеушевни, Степан Савейкону, Гюлюйланы Рамазанны, Согаланы Иссаны, Сотталаны Романны, Шауаланы Азаматны, Алим Шоровну эм Георгий Бушуевни атларын энчи белгилергe боллукъду.

Къызчыкъладан а кесленри жетишимлери бла бизни Непеланы Жамиля, Афашокъланы Альбина, Курданланы Мадина, Жаппуланы Диана, Байдаланы Арияба бла Жанна, Тилланы Зухура, Абайланы Алина, Журтубайланы Татлы, Анастасия Михайлова эм Милана Темирканова къууандырғъандыла.

Ушакъ нёгерим билдиргенге кёре, шёндю «Эльрусну жай къары» деген эришиуле бардырылғъанды. Алағъа да школну сохталары тири къатышғъанды.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Жаш фахмуда

Юч ансамбльни да солисти

Бизни таулу халкъны тепсеу искусствосу таркъаймазлыкъ шауданды десек, ётюрюк болмаз. Миллет тепсеулерибиз, уллу гитчени юйрете, битеу дуниягъа да белгили болғъандыла. Хар тёлюде уа фахмулу адамла чыкъмай къалмайдыла.

Мен бюгюн сизни таныщдырырғъа сюйген жигитим эм ушакъ нёгерим да халкъыбызны аллай хунерли жашларындан биридиди. Ол Мусукланы Илиясды. Жети жылындан бери миллет тепсеуле бла кюрешеди. Бюгюнлюкде ол «Балкария» къырал фольклор-этнография ансамбльни, «Асса» эм «Элия» сабий тепсеу ансамбльлени солистлериди. Аламат тепсегенден сора да, школда да ол жаланда бешлеге окъуйду. Бассейнгe жюрюйдю, тенглери бла арбазда футбол ойнарғъа да заман табады.

- Илияс, бек алғъа тепсеуле бла къалай кюрешип башлағъанса?

- Мени эки тамата къарындашым бардыла. Ала «Элия» ансамбльге жюрюгенде, манга жаланда юч жыл бола эди. Ыннабыз а, аланы алырғъа барса, мени да унутмаучу эди. Бизи аланы репетициялары болғъан залда сакълаучу эдик. Мен ала этген тебиулени эсимде тутарғъа кюрешгенме. Артда юйге келгенден сора уа къарындашларым да юйретиучю эдиле. Ма алай бла башлағъанма тепсеп.

- Уллу сахнағъа биринчи кере чыкъғъанынг эсингдемиди?

- Хау, ол 2001 жылда Абхазия майданда «Элия» ансамбльде тепсегенимде эди. Сахнағъа чыкъғъынчы, тепсеуню кереклисича тап этгламам деп бек жарсый эдим. «Балкария»-бла биринчи кере уа жыркчы Кълубайланы Людмиланы чығъармачылыкъ ингиринде тепсегенин эсимдеди.

-Сен тыш къыраллада да болғъан болурса, баям. Анда уа сизге къалай тюбедиле? Аны юсюнден айтсанг эди.

- Былтыр «Асса» бла Тюркге барып келгенме. Анда Стамбулда «Тюрк дуниясы» деген халкъла аралы фестивальғъа къатышхан эдик. Ансамблибизни бек игиге санап, алтын майдаланы бизге берген эдиле. Дагъыда 2007 жылда «Балкария» бла Москвада бла Къазахстанда болғъанма.

- Аллай узакъ жолоучулукъгъа атлансанг, юйюнгде къайғъы этмеймидиле?

- Тюркге барғъаныбызда, ыннам биргеме эди. «Балкария» бла тебиреген имде уа, анда манга бек сакъ болғъанларын билле эдиле эм, алғъынча, жарсымай эдиле.

- Сен юч ансамбльде тепсейсе эм ол коллективледе бек гитче болурса. Анда санга къалай къарайдыла?

- Хау (кюлюп), ол алайды. «Ассада» бла «Элияда» тепсегенле жыл санлары бла менден алай узакъ ғъа кетмегендиле. Аны себепли ол зат артыкъ бек эслемейди. Алай «Балкариядағъыла» уа менден иги да таматадыла. Анда манга сабийгеча къарайдыла. Биогюнда Аскерланы Рамазан бла Жухрай Рашидов. Ала, башхаладан эсе, аслам эс бёледи манга. Алай ишни юсюнде уа бир тюрлю жакълау этилмейди. Мен да, абаданлача, битеу кючь-къаныууму салып алай ишлейме.

- Санга къыйын салғъанла уа кимледиле?

- Бек алғъа ол Сотталаны Къаншауду. Дагъыда Аппойланы Альберт бла Артур, Горойланы Жамбулат. Аланы барысына да мен ыспас этергe сюеме.

- Концертле бла узакъ алағъа кетергe тюшген кезиуледе школда устазларынг не айтадыла?

- Кёпгe кетсем сюймейдиле. Бек алғъа сен билим алырғъа керексе, дейдиле. Аны мен кесим да ангылаймма. Адам бийик билимли болурғъа керекди. Аны ючюн а школда да иги окъурғъа.

- Школда тенглеринг бла аранг а къалайды? Ала сени жетишимлерингe къууанамыдыла?

- Классымда окъуғъанланы барысы бла да арам бек игиди. Экі шуёхум да биргеме окъуйдула. Аладан бири жырчы, экинчиси уа спортсменди. Бир бирибизни жетишимлерине кезиу-кезиу къууана, алай турабыз.

- Кесингча фахмулу жашчыкълағъа бла къызчыкълағъа не зат айтырғъа сюесе?

- Мен сагъыш этгенден, бир тюрлю жетишимге жетер ючюн, уллу тёзюмлюк керекди. Сора хар ишде да адам кесине жаланда биринчи болурғъа деп борч салса, этген муратларына ол заманда жетерикди.

ЗЕЗАЛАНЫ Марат. Сурат авторнуду.

РЕСПУБЛИКАЛЫ ТУРНИР

Ветеранны намысына атап

Уллу Ата журт урушда жанларын-къанларын аямай жау бла сермешген батырларыбыз, адамлыкълары бла кеслерин бирсилеге да сюйдюре билген жигитлерибиз, жарсыуғъа, аздан - аз бола барадыла. Алай ала унутулуб а къалмайдыла.

Тогъузаланы Исмайылны жашы Кемал Малкъар ауузунда айтылғъан тукъумданды. Аны келечилери эл мюлкге, медицинагъа, устазлыкъ иште, илмуғъа, архитектурағъа, аскер къуллукъғъа да уллу юлюш къошхандыла.

Кемал да Табугентде жашағъанды. Мында анға хар заманда да сый бергендиле, намысын кёргендиле. Эллиле аны биогюн да унутмайдыла. Ол урушну ветерانларындан бири эди. 1941 жылны ноябрь айыны ал кюнлеринде жерлешлери Уяналны Мухтар, Жангоразланы Байдуллах, Асаналны Жамал бла бирге аны Урюпинскге училищеге жибереди. Жарым жылдан а ала фронтха кетгендиле. Училищени уа 56-чы армияны бойсунуулуна бередиле. Артда анға тёртюнчю айырмалы полк бергендиле. Кесине да училищени начальниги Ивновский командирлик этгенди.

...Бизникилени артха кетген заманы эди. Туапседен онеки километр узакълыкъда эки айны оночуда оборонаны тутхандыла. Декабрьде уа чабыуллукъ этe башлағъандыла. Жауну Туапседен къыстай эдиле. Краснодарны къоруулағъанда уа, Кемал аягъындан жаралы болады. Юйюнде эки ай жатхандан сора фронтха къайтады.

Перекоп, Херсон ючюн къаты сермеше болғъандыла. 1944 жылны аллында Тогъуза улу Херсон къатындағъы урушда контузия алады. Аны Запорожьени госпитальна жибереди. Иги болғъанлай, Одесса ючюн сермешге къатышады. Кемалны жашауу аздан къалғъанды юзюлюрге. Болсада ол Румыния, Венгрия ючюн да этгенди ариу. Праганы да алғъанды, Хорламғъа да мында тюбегенди.

Урушда болдурғъан жигитликлери ючюн кёп орден, майдал бла да саугъаланғъанды. Артда мамыр жашауда да болғъандыла саугъалары. Кемал онбеш жылны ичинде районда ДРСУ-ғъа башчылыкъ этип тургъанды. Аны аты элинде, ишлеген жеринде да жаланда иги бла айтылғъанды.

Урушну эм урунууну ветерانлыны намысына атап, районну администрациясы Жаш тёлю, спорт эм туризм комитети волейболдан ачыкъ республиканы турнир къурағъанды. Турнирде 1991 жылда туғъан къызла эришгендиле. Быллай эришиуле район даражада биринчи кере бардырылғъанларын да бери жыйылғъанла белгилегендиле. Аны спонсорлары да Тогъузаланы тукъумну адамларыдыла.

Турнир башланырдан алғъа Табугентни орта школуну окъуучулары жыйылғъанлағъа устаз Таукенланы Зухураны башчылығъында оюндан юзюк да кёргюзтгендиле. Кемалны уруш, урунуу жолуну юсюнден да айтхандыла. Бу школда излеу отряд эрттеден ишлегени себепли ол алағъа къыйын болмағъанды.

Турнирни уа элни администрациясыны таматасы Мокъаланы Расул ачханды. Черек районну администрациясыны башчысы Темиржанланы Махти, аны орунбасары Раиса Рамазанова, Тогъузаланы тукъумну атындан Тогъузаланы Магомет да бу ишни къурағъанлағъа, бери келгенлеге да кёп ариу сёз айтхандыла.

Къызланы арасында волейболдан бу аламат эришиуге Тырнауздан, Ташлы-Таладан, Жемталадан, Зарагижден, Табугентден, Оғъары Малкъардан да командала келгендиле. Барысы да бек иги ойнағъандыла. Аял жемталачы къызла къарыулуракъ эдиле. Биринчи жер алағъа жетгенди. Экинчи жерни Оғъары Малкъарны къызлары алғъандыла. Ючюнчюге уа тырнаузчула тийишли болғъандыла.

Жемталаны командасындан Озермегова М., Табугентден Байкишиланы М., Зарагижден Бозиева А.бек иги ойнағъанлағъа саналғъандыла. Алағъа да сыйлы саугъала берилгендиле. Аندан сора да ,турнирге къатышханла кубокла, майдалла, дипломла да алғъандыла.

ХОЗАЛАНЫ Фатима.

ПРАВО

Генпрокуратура коррупцияны къолғъа алғъанды

Улутхачылыкъ бла байламлы тарығъыуланы энди электрон почта бла да жиберирге боллукъду. Генпрокуратурағъа тарығъыу берир ючюн, энди Москвағъа барып айланырғъа, улуу письмону почта бла жиберирге да керек тюйюлдю.

Къыралны надзор этиучю баш органы глобальный сетьни кенг хайырлана тебиргенди. Генпрокуратураны сайтында бир ненча бёлюм ачылғъандыла, аладан болушлукъ излерге неда алағъа письмо жиберирге хар кимни да онгу барды.

Аланы белтеринден бири улутхачылыкъдан заран сынағъанлағъа берилгенди. Ол бютюнда бег а чиновниклени бузукълукъ ишлеринден жюреклери къыйналғъан предпринимателлеге керекди. Правону къоруулаучу органланы араларында интернетни-приёмныйни биринчи болуп Юрий Чайканы ведомствосу къурағъанды. Аны уа коррупция бла байламлы аманлыкъ ишлени бек бийикге билдирирге сюйген гражданла хайырланырғъа боллукъдула.

Генпрокуратурада бизни бек ийнандырырғъа хюкюнгенлерине кёре, аллай тарығъыуларағъа ведомствону къуллукъчулары уллу зс бурадыла, аланы тынгылы тинтиди. Ол себепден а анонимкалағъа арталлыда къаралмайды деп, эстертип, айтхандыла Генпрокуратурада «РГ-ни» корреспондентине.

Алайды да, хапарны жиберген адам жаланда тукъумун, атын эм атасыны атын уғъай, жашағъан, ишлеген жерлерини адреслерин, телефон номерлерин да айтырғъа борчлуду: бир-бирледе аны терк окъуна табып къоярғъа, ушакъ этергe керек болады. Хапар берген адам предприниматель эсе, юридический адресин, къуллугъу къаллай болғъанын да билдирирге керекди.

Ведомствода дагъыда быллай бир магъаналы затны юсюнден да ачыкъ айтхандыла: къоншусун неда тематасын соймегенден ётюрюклени къурашдырғъан адам, уголовный жууапха тартылмаса да, тазир тёлерикди: автордан тинтиулени бардырғъан заманда этилген къоранчла алынырыкъдыла.

Генпрокуратураны сайтына жиберилген письмола барысы да ачыладыла эм 3 кюнню ичинде алағъа къарағъан эм гражданланы пригёмғъа алғъан энчи управлениясғъа бериледиле. Улутха берилгени эм чиновникни бузукълукъ ишлери бла байламлы битеу письмола къюзле да саналадыла.

РФ-ни Генеральный прокуратурасыны сайты – www депрос. dov.ru.

Андрей ШАРОВ.
«Российская газетаны» 2008 жылда 11-чи июньда чыкъғъан номеринден.

Элни жартысы суусуз турады

Хасания жангыдан эл болуп тамырланып тохтағъан заманында берисинде, андан бери уа алтмышдан аслам жыл озду, ма алай бир жылны ичинде «Горводоканалны» оноучулары элни къакъын суу къытлығъы бла жарсытханлай, инжилтгенлей келедиле. Адамланы къыйналғъанларына, изленлерине къулакъ салмай. Сала эселе да, кёзге кёрюнюрча мадар этмей.

Жылла, бири бирин кьууун, оза барадыла. Бу ишде уа алғъа атлам этилип кёрюнмейди, къарғъышда айтылғъанлай, амандан - аман бола барғъан болмаса. Былайда сёз элни оғъары жаныны юсюнден барады, аслам халкъ жашағъан районну юсюнден. Алайы элни арасыды десек, жалғъан сез айтырыкъ тюйюлбюз. Орта школ, элни администрациясы,

Уллу тюкенле да мындады-ла. Мал дегенинг да из тюйюлдю. Аны айта келгеним, Хасанияны ол уллу району сусусузду. Бегирек да жаз айлада. Жазғъа жуукъ болса, иеиселде суу келгени тохтар, биягъыча суу адырғылығъы къысар деп, адамла бир бирлерине ич къайғъыларын айтып тебирейдиле, къышдан жазғъа сау-саламат чыкъдыкъ деп къууанып орнуна.

Ол жаны бла алып айтханда, юсюбюздеги жыл бютюнда къыйын жыл болду. Апрель айдан бери жауун жаумай арада кюн озмай келеди.Нальчик суу къаралып, кирленип келгенли да аллай бир болады. Хасаниғъа уа андан бередиле сууну. Тазалаучу, сюзюучю кёллеге да бошлағъа жарамайды аны.

Ётюрюк жарамаз, анда ишлеген жашла, амал болғъан къадарда, элге суу жибериргe кюрешедиле. Алай ол ёргеледе жашағъанлағъа жетмейди. Сора айланадыла юй бийчеле бирер къуру челекни алып, юйден юйге кире, чайғъа болур чакълы бир суу беригизден тилей.

Кертиди, башында жангы суу ыз салғъанды, элни оғъары жаныны жарсымазча этерикдиз дегенни айтып. Ол былтыр кюз артында эди. Эллиле да къууанғъан эдиле анга. Аллах айтса, эс табабыз деп. Болсада быргъыла басдырылдыла, ол ыз барғъан жерле адам аягъын алалмазча балчыкъ болдула. Иш аны бла тохтады. Баш сылтаулары- ахча жокъду.

Ахча уғъай, халкъ ючюн, керти да, жюрегинден жарсығъан, къайғъырғъан оноучу жокъду дерик эдим мен а. Шахарны администрациясында да, шахарны суу бла жалчытхан предприятиясы да, халкъны жашау жумушларын жалчытхан башха организацилада да.

Хасанияда суу къытлыкъны юсюнден мен биринчи болуп жазмайма газетге. Аны юсюнден айтыла да, жазыла да турғъанды. Алай болғъанлыкъғъа, сёз чапыракъдан ётмегенди. Аны себепли шахарны администрациясыны башчысы, суу бла жалчытыучу махкемени таматасы да бу жол элни жамауатыны сёзюн, излемин эшитирге деп ийнанабыз.

ТЕКУЛАНЫ Жамал.

Жарсыу